

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

ЧЕНЬ ЛЯН

«Формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань

01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності

014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дисертації

Своєчасність обраної теми зумовлюється вимогами сучасного життя до освітніх процесів, спрямованих на актуалізацію проблеми ціннісного становлення особистості, її самореалізації, професійної успішності. Вагоме значення у реалізації таких модернізаційних завдань відіграють зміни, зорієнтовані на підготовку фахівців, котрі володіють динамічною системою глибоких фундаментальних та спеціальних знань, умінь, навичок, оригінальних способів мислення, особистісними поглядами, цінностями, здатністю успішно соціалізуватися та здійснювати продуктивну діяльність. Означене зумовлює необхідність дослідження цілого комплексу питань, які стосуються підготовки вчителів в освітній галузі сьогодення.

У дисертації Чень Лян проблему фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва слушно пропонується вирішувати під час формування їх художніх цінностей в мистецько-просвітницькій діяльності, що сприяє фаховому зростанню особистості здобувача освіти з метою забезпечення розвитку його художньо-ціннісної сфери, здатності до збагачення власної системи художніх цінностей та формування такої сфери в своїх учнів. Це сприяє формуванню у вихованців здатності до глибокого переживання, адекватного сприйняття й оцінювання високохудожньої музики. Проте успішність даного процесу потребує розроблення та обґрунтування теоретико-методологічного й методичного забезпечення формування художніх

цінностей майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти. Вагомість наукового доробку у сфері обраної тематики сприяє її всебічному вивченню в сучасних умовах розвитку мистецької освіти.

Отже, соціально-педагогічна значущість означеної теми, наявність низки суперечностей та нез'ясованих раніше завдань у теорії та практиці фахової підготовки зумовлюють актуальність дисертації Чень Лян «Формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності».

Той факт, що дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедр теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування та кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблем «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів» (протокол № 5 від 26 грудня 2018 року), також свідчить на користь нагальності та потрібності даної проблематики.

2. Ступінь обґрунтованості наукових понять, висновків і рекомендацій.

Аргументованість та переконливість сформульованих в ході з'ясування завдань дослідження наукових позицій, узагальнень і рекомендаційних висновків, підтверджуються якісними результатами проведеної Чень Лян пошукової роботи і не викликають заперечень. Їх вірогідність та достовірність забезпечуються глибоким теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних позицій дослідницької праці; ретельним аналізом наукових джерел у філософському, соціологічному, психолого-педагогічному, музикознавчому аспектах; всебічним аналізом та доцільним використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, що включають як теоретичні підходи, так й емпіричні та статистичні аспекти отримання обґрунтованих результатів; достовірно проведеною дослідно-експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розробленої методики; позитивними

наслідками впровадження в освітній процес поетапної методики формування інтерпретаційних умінь студентів факультетів мистецтв у процесі вокально-хорового навчання.

Отже, успішне розгортання дослідницького пошуку відбувається від обґрунтування дисертантом теоретико-методологічних основ дослідження, визначення змістової сутності категоріально-поняттєвої його основи до розробки та перевірки поетапної методики формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності.

У дисертації Чень Лян поставлено за мету теоретично обґрунтувати методичні засади формування художніх цінностей майбутніх учителів музики шляхом залучення їх до мистецько-просвітницької діяльності та здійснити їх апробацію. Доцільним є той факт, що реалізація мети задля вирішення існуючих в теорії та практиці підготовки вчителів музичного мистецтва ряду протиріч, які дисертант визначає в роботі, відбувається на основі: аналізу наукових джерел з проблеми цінностей, художніх цінностей задля уточнення сутності «художні цінності особистості»; конкретизації змістово-компонентної структури художніх цінностей майбутніх учителів музики; виявлення ціннісного потенціалу мистецько-просвітницької діяльності; розробки методичних засад формування художніх цінностей майбутніх фахівців під час реалізації потенціалу мистецько-просвітницької діяльності; обґрунтування процедури діагностування художніх цінностей майбутніх фахівців та з'ясування ефективності методики формування досліджуваного феномену.

Крім того, високий ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження забезпечило використання автором влучно підбраного комплексу взаємопов'язаних методів. З-поміж них: теоретичні (аналіз наукових джерел, синтез, порівняння, систематизація; аналіз освітнього процесу).

Теоретично і практично корисними та оригінальними є емпіричні методи: діагностувальні (опитування, бесіди, спостереження), моделювання,

педагогічний експеримент, які використовувалися з метою відстеження динаміки, перевірки та емпіричного підтвердження теоретичних положень дослідження щодо розробки та впровадження авторської методики шляхом зіставлення їх з експериментальними результатами. У зазначеному контексті достовірність й ефективність результатів педагогічного експерименту вдало забезпечується під час використання статистичних методів дослідження.

Грунтовність та достовірність викладу тексту дисертації зумовлюється всебічним, аргументованим аналізом відповідної джерельної бази. Опрацювання й критичний аналіз теоретичного матеріалу, проведені емпіричні дослідження, власний досвід мистецької діяльності склали основу запропонованої автором оригінальної методики формування художніх цінностей майбутніх фахівців в галузі мистецької освіти.

Дисертаційна робота відзначається логічним викладом наукових результатів, структурною виваженістю та чіткістю, узгодженістю поставлених завдань і сформульованих висновків.

Так, науковою привабливістю відзначаються матеріали першого розділу дисертації «Науково-педагогічна проблематика формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності», які отримані дисертантом завдяки зосередженню його уваги на аналізу сутності художніх цінностей майбутніх учителів музики в контексті ціннісного становлення особистості. Чень Лян реалізує дослідницькі завдання на основі вивчення досягнень науковців, які стосуються розробки питань двоєдиної спрямованості ціннісної сфери особистості вчителя у напрямку націленості на збагачення власної системи цінностей та на формування цінностей учнів. Автор влучно розкриває взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних цінностей та описує особливості створення особистісних художніх цінностей в процесі пізнання творів мистецтва. У дисертації доведено, що поліхудожність пізнання визначається як сутнісна ознака поняття «художні цінності» в ціннісній сфері вчителя музики. Автору вдалося обґрунтувати взаємозв'язок двох аспектів у формуванні художньо-ціннісної

сфери майбутніх фахівців: пізнання творів різних видів мистецтва та безпосередня поліхудожня підготовка майбутніх учителів музики.

Таке бачення Чень Лян означеної проблеми дає можливість тлумачити художні цінності майбутніх учителів музики як інтегральний і динамічний, особистісний та професійно значимий феномен, рухому систему пріоритетності привласнених особистістю художніх об'єктів у своєму внутрішньому світі, що утворюються завдяки психологічним механізмам емоційного переживання творів мистецтва, їхньої рефлексії та рефлексії особистого ставлення до них на основі міжособистісної і художньої комунікації.

Авторське тлумачення художніх цінностей майбутніх фахівців супроводжується характеристикою його структури, а також з'ясуванням функціональної ролі кожного з її компонентів. Чень Лян встановлено, що мотиваційно-емоційний, когнітивно-рефлексивний, практико-діяльнісний, комунікативний компоненти у взаємодії передбачають вмотивованість учителя музичного мистецтва до постійного саморозвитку, зорієнтованість на системне оволодіння методикою проведення мистецько-просвітницької діяльності, здатність до об'єктивного оцінювання музичного мистецтва, виявлення творчої ініціативи в оцінюванні мистецьких явищ.

Грунтовно здійснений методологічний аналіз проблеми художніх цінностей надав можливість Чень Лян доцільно відібрати наукові підходи до розкриття змісту досліджуваного феномену, серед яких: аксіологічний, культурологічний, особистісно-орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, які сприяють розвитку здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до активного збагачення ерудиції, аналітичного осмислення та аргументованого оцінювання розвитку світового мистецтва, а також застосування художньо-ціннісних орієнтирів під час виконання музичних творів у творчо-практичній роботі.

Цілісність дослідницького пошуку досягається завдяки реалізації низки розроблених дисертантом наукових підходів, що виступають як концептуальні

засади розроблення принципів, педагогічних умов, методів і прийомів формування художніх цінностей майбутніх фахівців у контексті мистецько-просвітницької діяльності та презентуються у другому розділі «Методичні засади формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності».

Продуктивність формування досліджуваного феномену досягається запровадженням комплексу принципів, а саме: ставлення до просвітництва як до професійної та особистісної цінності; організація інтегративності художнього пізнання; культуровідповідності; визнання індивідуальності суб'єкта та свободи вибору; мобільності в інформаційному суспільстві. Вони відтворюють закономірні зв'язки між фаховим навчанням і формуванням художніх цінностей студента.

Практично-цінним матеріалом є розроблений Чень Лян комплекс відповідних методів, що в єдності з визначеними та аргументованими педагогічними умовами забезпечили створення і реалізацію відповідної методики формування художніх цінностей студентів у мистецько-просвітницькій діяльності.

Головним науково-методичним досягнення Чень Лян є обґрунтування структури та змісту структурно-функціональної моделі формування художніх цінностей студентів факультетів мистецтв у процесі мистецько-просвітницької діяльності, яка охоплює концептуально-цільовий, діагностувальний, методичний та результативний блоки.

Реалізація науково-дослідницького потенціалу автора віднайшла своє втілення, зокрема, у третьому розділі дисертації «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методичних засад формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності».

Принципову новизну теоретичних здобутків дисертаційної роботи визначає розроблений дослідником та докладно презентований діагностичний апарат з метою виокремлення рівнів сформованості означеного феномена, а також перебіг і результат експериментальної перевірки ефективності

розробленої методики. Наукової вартості набувають засоби наочного обґрунтування динаміки формування означеного конструкту та перевірки ефективності розробленої автором методики.

Ґрунтовний теоретичний аналіз обраної теми та якісно проведене емпіричне дослідження дали можливість Чень Лян запровадити методику формування художніх цінностей майбутніх учителів музики із залученням їх до мистецько-просвітницької діяльності у практику фахової підготовки в системі мистецької освіти.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування художніх цінностей майбутніх учителів музики із залученням їх до мистецько-просвітницької діяльності (забезпечення такого залучення студента-музиканта до оволодіння професією педагога, яке взаємопов'язує виконавську, музикознавчу і методичну підготовку спрямовано на передачу набутого досвіду й оволодіння для цього відповідними музикантськими і художньо-комунікативними вміннями; забезпечення в змісті та безпосередній організації фахової підготовки майбутнього вчителя музики обов'язкового поліхудожнього розвитку, який гарантує загально мистецький чинник підготовки музиканта, спрямовується на самовдосконалення суб'єктів у поліхудожньому напрямі і на використання поліхудожнього досвіду в просвітництві; забезпечення суб'єктності майбутніх учителів музики у створенні мистецько-просвітницького середовища на основі вмотивованого оволодіння вміннями художньої комунікації); розроблено поетапну *методику* формування художніх цінностей майбутніх учителів музики (в єдності методів і форм, які базовані на ідеї художньої комунікації, спираються на ціннісний потенціал мистецько-просвітницької діяльності, прицільно діють на кожен компонент структури художньо-ціннісної сфери); визначено *критерії* (ціннісно-мотиваційний; ціннісно-рефлексивний; діяльнісно-операційний;

художньо-комунікативний) та відповідні *показники* для діагностування стану сформованості художньо-ціннісної сфери майбутніх учителів музики; спрогнозовано і схарактеризовано *рівні* сформованості художньо-ціннісної сфери майбутніх учителів музики (найвищий, або творчо-ініціативний; достатній, або ситуативно-творчий; початковий, або репродуктивний; низький, або індіферентний з ознаками спротиву діяльності);

уточнено сутність феномену художніх цінностей стосовно вчителів музики (як інтегральний і динамічний, особистісно та професійно значимий феномен, рухома система пріоритетності привласнених особистістю художніх об'єктів у своєму внутрішньому світі, що утворюється через психологічні механізми емоційного проживання творів мистецтва, їхньої рефлексії та рефлексії особистого ставлення до них, базуючись на міжособистісній і художній комунікації); змістову *структуру* досліджуваного феномену (мотиваційно-емоційний, когнітивно-рефлексивний, практико-діяльнісний, комунікативний компоненти); *ціннісний потенціал* мистецького просвітництва в контексті фахової підготовки і майбутньої професійної діяльності педагогів-музикантів;

набули подальшого розвитку форми і методи формування художніх цінностей майбутніх учителів музики із залученням їх до мистецько-просвітницької діяльності в процесі фахової підготовки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні педагогічних умов, методів і форм формування художніх цінностей майбутніх учителів музики із залученням їх до мистецького просвітництва як складової фахової підготовки на основі художньої комунікації.

Результати дослідження можуть використовуватися в освітньому процесі закладів вищої мистецько-педагогічної освіти в різних напрямках фахової підготовки вчителів музики (виконавської, музикознавчої, методичної) в аудиторній та позааудиторній роботі, в змісті лекційних курсів з методики навчання різних дисциплін, практичних заняттях з історико-теоретичних дисциплін, у виконавській і педагогічній практиці.

5. Повнота викладу матеріалу

Матеріали дисертації висвітлено в 7 публікаціях (6 одноосібних), з яких: 4 статті у фахових періодичних виданнях України з педагогіки, 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні, 2 статті у збірниках матеріалів міжнародної і всеукраїнської наукових конференцій.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Оцінювання змісту дисертації дає можливість констатувати, що дисертаційна робота Чень Лян є цілісним, завершеним науковим дослідженням. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю й достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням, дисертація відповідає паспорту спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) й вимогам, які висуваються до дисертацій такого типу.

7. Дискусійні питання та зауваження щодо окремих положень дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. У першому розділі дисертантом слушно розглянуто природу впливу на особистість різних видів мистецтва, а також у другому та третьому розділах наведено приклади завдань як складової методики. Все ж було б бажано повніше і детальніше розкрити ці аспекти в описі перебігу формувального експерименту, зокрема конкретизувати результативність реального впливу різних мистецтв на особистість майбутнього вчителя музики.
2. Слушно обґрунтовуючи цілісне охоплення ідеєю мистецького просвітництва всіх складових фахової підготовки майбутні учителів музики, дисертант недостатньо зосередився на диференційованому

використанні форм і методів у виконавській, музикознавчій, методичній підготовці.

3. Дисертант періодично у викладі тексту апелює до китайської системи освіти, представником якої він є, зіставляючи її специфіку з українською, де він проходив навчання. З огляду на це, висновки набули б ще більшої конкретики, якби дисертант зазначив, які саме положення дисертації доцільно імплементувати в китайську систему підготовки майбутніх учителів музики.
4. З огляду на цікавий ілюстративний матеріал з різних видів мистецтва, який використано дисертантом у формульованому експерименті доцільно підготувати методичні рекомендації для системного використання завдань з підготовки студентів-музикантів до мистецького просвітництва у його впливі на художньо-ціннісну сферу вчителя музики.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Чень Лян «Формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності» є науковим дослідженням, виконаним автором на актуальну тему. Отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування художніх цінностей майбутніх фахівців у мистецько-просвітницькій діяльності.

У цілому вважаємо, що дослідження Чень Лян «Формування художніх цінностей майбутніх учителів музики в мистецько-просвітницькій діяльності» є завершеним самостійним і оригінальним дослідженням, яке за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного аналізу, рівнем новизни та значущості результатів відповідає «Порядку присудження доктора філософії

та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, нормативним актом МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, що дає підстави для присудження Чень Лян ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) .

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри хореографії та

музичного мистецтва

Сумського державного педагогічного

університету імені А. С. Макаренка

Ольга СРЕМЕНКО

